

Nr 51.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensioner och understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer; given Stockholms slott den 1 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Th. Borell.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 1 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Borell anför:

1:o.

I skrivelse den 21 maj 1928 har järnvägsstyrelsen hemställt om beredande av pension åt förre förste bokhållaren Axel Henrik Gottfriedz' änka Albertina Josefina Gottfriedz, född Bergendahl.

Beträffande mannen Gottfriedz' tjänstgöringsförhållanden samt ankans ekonomiska ställning m. m. inhämtas av handlingarna i ärendet huvudsakligen följande:

Mannen Gottfriedz, född den 4 juli 1847, hade den 15 maj 1884 erhållit anställning som kamrerare vid Mellersta Hallands järnvägsbyggnad samt år 1886 blivit kamrerare, kassör och förrådsförvaltare vid Mellersta Hallands järnväg. Då denna järnväg från och med den 1 januari 1896 övertagits av statens järnvägar, hade han övergått i dessas tjänst såsom bokhållare, år 1908 befordrats till förste bokhållare och den 1 oktober 1914 avgått från sin tjänst, varvid han erhållit pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa, i vilken han kvarstått som medlem. Gottfriedz, som vid avskedstagandet uppburit ett årligt arvode av 3,600 kronor jämte ersättning för bostad och bränsle med 1,100 kronor, hade avlidit den 20 mars 1928.

Änkan Gottfridz vore född den 26 juni 1871, och makarna hade ingått äktenskap den 20 november 1898.

Bouppteckningen efter Gottfriedz utvisade en behållning av 6,450 kronor 10 öre; bland tillgångarna märktes en till 12,650 kronor taxerad bostadslägenhet i Stockholm om 2 rum och kokvrå, varå emellertid vilade skuld till vederbörande bostadsförening å närmare 11,000 kronor.

Änkan Gottfriedz lede enligt läkarintyg av nervsjukdom och åderförkalkning samt vore oförmögen till arbete.

Järnvägsstyrelsen har i sin förenämnda skrivelse påpekat, att makarna Gottfriedz' äktenskap ingåtts efter det mannen fyllt 50 år, samt att Gottfriedz, som varit delägare i de enskilda järnvägarnas pensionskassa, icke haft möjlighet att förvärva pensionsrätt åt sin hustru vare sig i nämnda kassa eller hos statens järnvägars änke- och pupillkassa. Under erinran om att statsmakterna vid ett flertal tidigare tillfällen beviljat pensioner till änkor efter befattningshavare vid den s. k. Västkustbanan, i vilken Mellersta Hallands järnväg inginge, har järnvägsstyrelsen hemställt, att änkan Gottfriedz måtte från och med den 1 januari 1929 erhålla en pension av trafikmedel till belopp av 552 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 28 augusti 1928 tillstyrkt framställningen.

Departements-
chefen.

Jag tillåter mig erinra därom, att riksdagen senast år 1927 efter framställning av Kungl. Maj:t (prop. nr 117 p. 5) beviljat pension i ett fall — änkan efter lokomotivföraren Forsberg — som i allt väsentligt överensstämde med det nu föreliggande: mannen, född år 1847, hade övergått i statens järnvägars tjänst år 1896 vid inköpet av Västkustbanan, äktenskapet hade ingåtts efter det mannen fyllt 50 år och pensionsrätt för hustrun hade icke kunnat erhållas vare sig hos de enskilda järnvägarnas pensionskassa eller genom inträde i statens järnvägars änke- och pupillkassa. Änkan Gottfriedz är visserligen icke äldre än 57 år — änkan Forsberg var nära 70 år gammal — men synes på grund av sjuklighet vara ur stånd att försörja sig; det torde därför vara skäligt, att även hon kommer i åtnjutande av understöd.

Det av järnvägsstyrelsen föreslagna — nyreglerade — pensionsbeloppet å 552 kronor har, såsom i tidigare liknande fall pläгат ske, bestämts så, att motsvarande oreglerade pensionsbelopp skulle ungefärligen utgöra en tredjedel av den pension, som skulle utgått, därest vederbörande make vid avskedstagandet varit delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa. Mot denna beräkningsgrund har jag intet att erinra.

Jag anser mig alltså böra biträda järnvägsstyrelsens av statskontoret tillstyrkta hemställan och anhåller, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till förre förste bokhållaren Axel Henrik Gottfriedz' änka Albertina Josefina Gottfriedz, född Bergendahl, må av trafikmedel utbetalas pension med ett årligt belopp av 552 kronor, att utgå räknat från och med den 1 januari 1929 i enlighet med de grunder, som i §§ 6 och 7 av gällande reglemente för statens järnvägars änke- och pupillkassa stadgas rörande pensioner till änkor efter delägare i nämnda kassa.

2:o.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har förre verkstadsarbetaren vid statens järnvägar Gustaf Konrad Isidor Lindqvists änka Klara Lovisa Lindqvist, född Andersdotter, hemställt att få komma i åtnjutande av pension.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Mannen Lindqvist, född den 8 december 1850, hade innehaft anställning som kopparslagare vid statens järnvägar under tiden 29 juni 1881—30 maj 1885 samt därefter från den 19 februari 1886 till den 1 augusti 1919, då han avgått med pension. Lindqvist hade avlidit den 15 april 1922.

Änkan Lindqvist vore född den 10 februari 1852. Behållningen i dödsboet hade utgjort 1,984 kronor 73 öre. Änkan Lindqvist hade tre barn, därav två söner, vilka vore gifta och hade barn samt kunde lämna blott ringa eller ingen hjälp, och en hos modern boende dotter, vilken förtjänade ett knappt uppehälle medelst trikåstickning. Förutom pension från allmänna folkpensioneringen å 145 kronor hade änkan Lindqvist åtnjutit ett understöd från statsbaneföreningen Gör gott av 100 kronor om året. Enligt intyg av vederbörande kyrkoherde levde änkan Lindqvist i sådana ekonomiska villkor, att hon vore i stort behov av den sökta pensionen.

I sin ansökning framhåller änkan Lindqvist, att det varit förenat med försakelse och bekymmer för henne att draga sig fram under de efter makens frånfälle gångna sex åren, samt att det på grund av hennes ålder — över 76 år — vore svårt för henne att försörja sig med sitt arbete; hon hemställde därför om pension, så att hon skulle kunna framleva sina återstående levnadsdagar utan att anlita fattigvården.

Järnvägsstyrelsen har i utlåtande den 14 december 1928 framhållit, att styrelsen visserligen vore av den meningen, att med hänsyn till konsekvenserna synnerligen stor återhållsamhet måste iakttagas vid beviljande av understöd åt efterlevande efter statens järnvägars arbetarepersonal; då emellertid riksdagen ansett sig böra medgiva pension i jämförliga fall — styrelsen erinrade om 1928 års riksdags beslut om pension åt änkorna efter verkstadsarbetarna C. J. Persson och A. P. Svensson — ville styrelsen icke motsätta sig att även änkan Lindqvist bereddес understöd på enahanda villkor.

Statskontoret har i utlåtande den 5 januari 1929, med hänvisning till de av järnvägsstyrelsen sålunda åberopade fallen, hemställt, att änkan Lindqvist måtte från och med den 1 januari 1929 tillerkännas ett årligt understöd av 384 kronor.

Departements-
chefen.

I likhet med järnvägsstyrelsen anser jag vederbörlig hänsyn till konsekvenserna påfordra varsamhet vid tilldelandet av understöd åt efterlevande efter den talrika arbetarepersonalen vid statens järnvägar. I betraktande av mannen Lindqvists långa tjänstetid samt hans efterlämnade änkas höga ålder och betryckta belägenhet i ekonomiskt avseende och då riksdagen nyligen, såsom järnvägsstyrelsen påpekat, beviljat årliga understöd i likartade fall, anser jag mig emellertid böra hemställa, att sådant understöd utverkas hos riksdagen även åt änkan Lindqvist.

Mot det av statskontoret föreslagna beloppet syntes intet vara att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att förre verkstadsarbetaren Gustaf Konrad Isidor Lindqvists änka Klara Lovisa Lindqvist, född Andersdotter, må räknat från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, av trafikmedel uppbära ett årligt understöd av 384 kronor.

3:o.

I en till byggnadsstyrelsen ställd, av styrelsen med skrivelse den 21 augusti 1928 till Kungl. Maj:t överlämnad skrift har maskinisten Axel Gotthard Glans' änka Anna Lovisa Glans, född Gillström, anhållit att bliva tillerkänd pension.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Mannen Glans, född den 5 maj 1877, hade sedan den 1 oktober 1918 varit anställd som maskinist vid värmecentralen i gamla riksdagshuset i Stockholm och härför uppburit en årlig ersättning av 3,480 kronor jämte dyrtidstillägg, varifrån dock gjorts avdrag för tjänstebostad. Glans hade avlidit den 10 januari 1928. Änkan Glans, som vore född den 17 februari 1878, hade besörjt portvaktstjänsten i fastigheten samt i viss utsträckning skött städningen därstädes; härför hade hon uppburit ett årligt arvode av 1,260 kronor, varå dyrtidstillägg ej beräknats. Med hänsyn till nödvändigheten av att portvaktssysslän sköttes av den i fastigheten boende maskinistens hustru hade byggnadsstyrelsen emellertid efter mannens död funnit sig nödsakad att entlediga änkan Glans från hennes portvaktstjänst från och med den 1 oktober 1928. Enligt läkarbetyg lede änkan Glans av nervsjukdom samt vore på den grund icke fullt arbetsför.

Bouppteckningen utvisade en brist av 838 kronor 65 öre. Änkan Glans hade tre vuxna barn, varav en dotter vore gift, en dotter hade anställning, som gåve henne en knapphändig bärning, och en son hade endast tillfällig anställning.

Änkan Glans har i sin ansökan såsom sin mening framhållit, att hennes makes dödsfall sannolikt indirekt orsakats av ett benbrott, vilket han en

månad före dödsfallet ådragit sig, då han varit stadd i tjänsteärende, men att orsakssammanhanget icke vore så klarlagt, att hon kunde erhålla ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Sökanden har vidare påpekat, att, då hon vore över 50 år och sjuklig, det torde bliva henne svårt eller omöjligt att erhålla arbete, varigenom hon kunde försörja sig, samt att hon icke kunde räkna på något ekonomiskt stöd av sina barn.

Byggnadsstyrelsen har i sin skrivelse meddelat följande beträffande anställningsförhållandena för maskinisterna vid vissa kronans fastigheter i Stockholm:

De maskinister, som vore anställda vid värmecentralerna i gamla riksdagshuset samt exempelvis de kronan tillhöriga fastigheterna i kvarteren Rosenbad, Grönlandet norra och Murmästaren, vilka samtliga fastigheter stode under byggnadsstyrelsens förvaltning, hade icke ordinarie anställning i motsats till maskinisterna vid riksdagshuset, tekniska högskolan, naturhistoriska riksmuseet m. fl. statliga byggnader. Det vore nämligen att märka, att avlöningarna till värmeledningsskötarna i den förstnämnda gruppen av egendommar inginge i de övriga kostnaderna för driften av anläggningarna i fråga. Dessa kostnader förskotterades av byggnadsstyrelsen, varefter styrelsen vid utgången av varje budgetår gottgjorde sig för ifrågavarande utgifter av vederbörliga expensanslag. De av styrelsen anställda maskinisternas avlönings- och tjänstgöringsförhållanden hade nyligen i största möjliga utsträckning reglerats i överensstämmelse med de ordinarie anställda maskinisternas villkor, men givetvis hade en sådan överensstämmelse icke kunnat åvägabringas beträffande, bland annat, begravningshjälp och pension. Vederbörande vore således i detta avseende hänvisade till de åtgärder, som statsmakterna i det enskilda fallet kunde finna skäliga.

Byggnadsstyrelsen har vidare anfört, att det av sökanden antydda sammanhanget mellan mannen Glans' benbrott och dödsfallet icke kunnat vederbörligen styrkas, varför ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke kunde ifrågakomma. Under hänvisning till sökandens ekonomiska bekymmer, då hon ginge förlustig sin arbetsförtjänst som portvakt, samt med vitsordande av att makarna Glans under den tid, de varit i statens tjänst, städe fullgjort sina åligganden med största ordentlighet och pliktrohet har byggnadsstyrelsen hemställt, att änkan Glans måtte tillerkännas pension av statsmedel till skäligt belopp.

Statskontoret har i utlåtande den 24 september 1928 anfört, att statskontoret med hänsyn till vad i ärendet meddelats rörande makarna Glans' anställning och då änkan Glans icke hade utsikt att erhålla arbete, varmed hon kunde helt försörja sig, funne starka billighetsskäl tala för att något understöd bereddades henne i form av pension; och ville ämbetsverket i förevarande fall ifrågasätta ett belopp av 300 kronor att utgå från och med den 1 oktober 1928.

Den tid av knappt tio år, varunder maskinisten Glans varit anställd i statens tjänst, lärer i betraktande av hittills tillämpade principer knappast få anses tillräcklig för att ensam kunna motivera understöd åt hans efterlämnade

Departements-
chefen.

änka även om, såsom här är fallet, ömmande förhållanden kunna åberopas. Emellertid torde hänsyn böra tagas jämväl därtill, att änkan Glans själv under mannens anställningstid haft en med städningögöromål förenad portvaktssyssla i statens tjänst, vilken hon dock till följd av mannens död måst lämna. Det synes under sådana förhållanden obilligt, att hon nu med av svag hälsa nedsatt arbetsförmåga lämnas helt utan ekonomiskt stöd från statens sida.

Beträffande pensionsbeloppets storlek ansluter jag mig till vad statskontoret föreslagit.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att maskinisten Axel Gotthard Glans' änka Anna Lovisa Glans, född Gillström, må räknat från och med den 1 oktober 1928 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, åtnjuta pension å allmänna indragningsstaten till ett belopp av 300 kronor för år räknat.

Till vad departementschefen under punkterna 1:o—3:o hemställt, vari statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.